

Setembre social | Actualitzat el 01/05/2017 a les 13:10

Isabel Benítez: «L'empoderament dels treballadors de Panrico és adonar-se que la força que tenen és més gran de la que s'imaginaven»

«A Panrico, com en altres llocs, s'havia prescindit de les eines clàssiques del moviment obrer, per desmemòria o per falta de gimnàstica revolucionària» | «El sindicalisme de classe es fonamenta en la democràcia de base, i si les assemblees de treballadors són una amenaça per a la direcció del sindicat, és greu, i s'ha de revisar»

Isabel Benítez, durant l'entrevista | Sara Blázquez

Isabel Benítez és coautora, junt amb Homera Rosetti, del llibre *Panrico: la vaga més llarga* (Edicions del 1979). Dijous va ser a la Muntanya de Llibres de Vic presentant el llibre en el que va ser el primer acte de l'1 de Maig a Osona, organitzat per la Coordinadora Obrera Sindical (COS), sindicat en el qual milita Benítez. Sociòloga de formació, també és periodista i escriu a la Directa. Abans de l'acte vam parlar amb Benítez de la vaga de Panrico, que tot i acabar claudicant en bona part a les pretensions de la patronal, va prolongar-se durant vuit mesos entre octubre de 2013 i juny de 2014. Una vaga, i un conflicte el de Panrico, que la mateixa Benítez identifica com a metàfora del que succeeix en el sí del capitalisme i del moviment obrer a nivell més general.

Com s'arriba als vuit mesos de vaga a Panrico? Quin va ser el detonant i quina la guspira que va permetre tenir el foc encès tant de temps?

Hi ha moltes preguntes aquí. A la vaga de Panrico s'hi arriba després d'un pla de retallades del 2011, on la plantilla ja va quedar molt ressentida, amb divisió a l'hora de decidir si s'aplicaven o no aquelles retallades salarials. La qüestió és que el pla de reestructuració previ a la vaga de vuit mesos era inassumible. Ens trobem amb una plantilla que havia estat combativa, sindicada majoritàriament a CCOO, i que ja havia fet el recorregut típic de gestions sindicals a través del comitè d'empresa de CCOO, però el pla de retallades que es planteja, com dic, era inassumible. Amb retallades d'una mitjana del 45% i un pla d'acomiadaments que deixava pràcticament inhàbil la producció en aquelles plantes. I la planta de Santa Perpètua, que era una de les més combatives de les que tenia el grup Panrico a nivell estatal, va decidir que no podien ni assumir-ho ni negociar-ho, o sigui, zero-zero. Perquè a més, s'estava incomplint un acord de pau social sota la premissa de la qual s'havien acceptat les retallades prèvies. La resposta que genera no és una resposta que prevegi la direcció del sindicat. És a dir, el sindicat plantejava una coreografia ja assajada i molt predissenyada, en la qual es diu que no, per després negociar una miqueta menys...

Sindicat, vols dir CCOO?

CCOO i UGT. I aleshores, dintre aquesta coreografia es convoca una vaga a nivell estatal, una vaga que ja saben que no duran a terme i, de fet, tres dies abans la desconvocuen. Amb tot, l'assemblea de treballadors de Santa Perpètua van fer la seva pròpia convocatòria. I és el que els legitima a poder seguir tirant endavant sense que sigui una vaga il·legal. I és en aquest moment on se surt de la coreografia i es genera la distorsió. Això no ha passat només a Panrico, sinó que ha passat en altres llocs. El que crida l'atenció és la durada del conflicte. I això va en relació a que des d'un principi apareixen entorn a Panrico i s'apropen a donar un cop de mà grups polítics o grups per als quals era important la qüestió de classe o sindical. I s'apropen a socialitzar el conflicte a través del comitè de suport. D'aquí és d'on surten propostes, dinàmiques, eines per donar moral i finançament i sosteniment de tot plegat que fa que s'allargui fins a vuit mesos. I vull puntualitzar que la vaga es coneix com la vaga més llarga, però en realitat és la vaga més llarga a Catalunya des de la transició i en un segment molt concret. A Euskadi hi ha hagut vagues indefinides molt més llargues, i fins tot en els primers anys de la transició n'hi va haver alguna de més llarga aquí.

Expliqueu que un treballador us deia: «Sense voler fer política, hem fet política, i sense voler ser revolucionaris, ho hem sigut». Quina va ser la clau de l'empoderament d'aquests treballadors?

Adonar-se que la força que tenien era més gran de la que s'imaginaven. I adonar-se que tenien una capacitat d'organització i de transcendir la seva pròpia fàbrica que feia temps que havien oblidat. Hi havia molts membres del comitè de suport amb una experiència acumulada en altres empreses, com la gent de Lluita Internacionalista, amb experiència a la Magneti-Marelli, una lluita molt forta que hi va haver als vuitanta per la igualtat salarial, i que també hi havia gent que tot i ser de CCOO, que portaven molt temps adormits, també era penya que estava molt polititzada, i amb militància en l'extrema esquerra. I això s'encomana i dinamitza la plantilla.

Isabel Benítez, durant l'entrevista dijous a Vic Foto: Sara Blázquez

Dieu: «A cop d'assemblea, els treballadors van aturar els intents de CCOO, sindicat majoritari, d'aturar la lluita». Sindicat majoritari, se suposa que elegit democràticament, però que a la vista està, no devia ser prou representatiu. Quina lliçó devien aprendre els sindicats grans de la vaga de Panrico?

No en van aprendre cap. A les presentacions del llibre em venen militants de CCOO molt enfadats perquè el consideren ofensiu cap al sindicat. No consideren ofensiu el que va fer el seu sindicat respecte la vaga. No és molta gent, però sí que n'hi ha. De fet, la resposta majoritària ha estat el silenci. Sí que és veritat que CCOO és el sindicat majoritari, el que s'elegeix en l'assemblea, però també ho és que hi havia una relació de confiança a nivell personal molt forta que fa que es ratifiqui a les mateixes persones en el mateix lloc una vegada rere una altra. CCOO i UGT, perquè sempre parlem molt de CCOO perquè té una presència molt forta allà, però UGT també és còmplice necessari en aquest assumpte, com a sindicats s'haurien de plantejar realment si són sindicats, si la funció que estan desenvolupant està al servei de la millora de les condicions de la classe treballadora. I si d'alguna manera ja fa molts anys, i ells ho saben, la seva funció formal, o social i política, competeix molt amb la seva supervivència com a estructura. És significatiu que a mesura que s'ha anat retallant el finançament públic a l'estructura i als aparells sindicals, estem veient com els sindicats estan prioritant molt més la seva supervivència com a estructura i prescindint de segments complets de la seva pròpia militància, com és el cas de Panrico. Després de la vaga és veritat que CCOO va tornar a guanyar les eleccions però va perdre molts delegats sindicals i entra un sindicat nou, el Sindicat Unitari de Treballadors, que està molt a l'esquerra. La lliçó és que el sindicalisme de classe està al servei dels treballadors i el sindicalisme de classe es fonamenta en la democràcia de base, i si les assemblees de treballadors són una amenaça per a la direcció del sindicat, és greu, i s'ha de revisar.

Parleu d'esgotament del capitalisme i de mort de l'anomenat Pacte Social.

Sí. El capitalisme en la seva voràgine d'acumulació de capital arriba a un moment que cada vegada li costa més acumular riquesa, i se li aguditza la contradicció. La crisi del petroli va tenir un recés que es va remuntar gràcies a l'anomenat Pacte Social, considerant els sindicats com una peça fonamental de la governabilitat dels estats i del manteniment de la tranquil·litat i la seguretat jurídica per continuar fent negocis i seguir generant plusvalies. Hi va haver un salt de productivitat molt forta que va permetre donar algunes engrunes del pastís, són els salaris de l'època daurada, els contractes de treball amb temps indefinit, amb moltes garanties i prestacions socials, però el propi cicle del capitalisme, amb la seva crisi de superproducció, cada vegada té un marge de negociació més estret. I en aquesta negociació prescindeix dels sindicats, que cada vegada tenen menys predicament entre la classe treballadora, precisament per les contínues negociacions a la baixa que han anat fent, i perquè no s'han incorporat als sindicats totes les noves generacions de treballadors joves, de treballadors immigrants, la immensa majoria de les dones no estan participant de les estructures sindicals ni tampoc se senten interpel·lades a obeir-les. Per tant, cada vegada compleixen menys la seva funció d'apaivagadors del context social.

I més enllà d'aquest tipus de sindicalisme, de CCOO i d'UGT, hi ha vida, doncs? Si hi ha alternativa, vaja...

Sí, sí, hi ha molta alternativa. L'esquerra sindical combativa existeix. Però encara no ha aconseguit el nivell d'implantació que necessitaria. O potser una esquerra alternativa que està fragmentada. És veritat que malgrat estar fragmentada això no impedeix la unitat d'acció, la combativitat, però no sé... crec que és necessari que l'esquerra sindical faci un pla ofensiu. Podem criticar a CCOO i UGT, la política sindical i econòmica que estan desenvolupant contra la nostra classe, o no a favor de la nostra classe, però si nosaltres no fem un pla alternatiu, i creure'ns veritablement que podem ser una alternativa a l'esquerra, no existirà aquesta vida intel·ligent. Em pregunto per què des de fa cinc anys ningú està posant sobre la taula una convocatòria de vaga general o un pla de lluita sostingut més enllà de la marxa de la dignitat, de saltar puntualment amb el TTIP, saltar puntualment amb l'amenaça contra les pensions públiques...

I tens resposta per a la pregunta?

Bé, que a vegades costa creure'ns que podem ser una alternativa sindical viable.

Aposteu també per la unió de diferents lluites, dépassar el sindicalisme de tota la vida per una mobilització més global.

Sí. La qüestió és construir una identitat de classe tal com és la classe treballadora. I la classe treballadora no és només la gent que està treballant. També és la gent que està a l'atur. Classe treballadora no és només qui treballa en el sector industrial. La immensa majoria de la classe treballadora treballa ara mateix en el sector serveis. I treure'ns de sobre aquesta estratificació elitista i classista entre treball manual i treball intel·lectual, o que qui es dedica al treball artístic no és un veritable treballador. La clau del que parlem en el llibre és tornar a reconstruir una identitat de classe diversa i amb diferents problemàtiques que no han de jugar en contra nostre, sinó que si les assumim ens faran més forts. Com la problemàtica específica de les dones de classe treballadora, la dels treballadors que no tenen papers o que no tenen un estatus de ciutadania legalment reconegut, o de la gent que treballa a temps parcial, que fa nocturnitat, o això, el treball intel·lectual i el treball manual.

Isabel Benítez, dijous a Vic Foto: Sara Blázquez

També sou molt crítiques amb la renúncia sindical en pro de la productivitat de les empreses, i com a sortida de la crisi d'aquestes empreses, moltes mal gestionades, aposteu per mesures més dràstiques com l'expropiació i que passin a funcionar sota control obrer. Estem preparats en la nostra societat occidental per donar aquest pas?

Preparats subjectivament? A veure... jo crec que sí, no? En la nostra vida quotidiana, per poca participació social que tinguem... Per exemple, si participem en l'organització de les festes del barri, som conscients de la força d'autogestió que tenim. Vaja, en el meu barri, les festes alternatives de Sants són deu mil vegades millors que les festes oficials i amb suport de l'Ajuntament, no? La qüestió és que prendre el control de la producció de forma popular requereix també d'un pla general. No podem fer-ho de forma aïllada perquè si ho fem de forma aïllada estem entrant com a elements autogestionats de control obrer i més democràtic en un mercat capitalista que ens devorará. Hem d'entrar de forma organitzada i recuperant la riquesa que hem produït socialment. Hi ha un capital socialment produït, d'infraestructures, de generació d'energia, de coneixement... que no podem permetre que continuï sent privat. És nostre. L'hem generat nosaltres. Per tant, no inventarem la roda, però reinventem una societat completa.

En el llibre us remeteu a 100 anys enrere quan Lenin diferenciava les «vagues econòmiques» de les «vagues polítiques». A què us referiu?

Que si només ens mobilitzem per conquerir millores de la nostra empresa o del nostre lloc de treball, potser la nostra millora es fa a costa d'altres que estan en pitjor situació de negociació. Si per exemple un servei públic pressiona per tenir millors condicions però no inclou en les seves negociacions a les contractes o els serveis externalitzats segurament milloraran en les seves condicions fins que es jubilin, però en la següent generació o següent període econòmic ja no hi haurà aquest servei públic perquè estarà totalment externalitzat, i serà pa per a avui i fam per a demà. En aquest sentit, es pot distingir a un nivell molt primari una vaga econòmica d'una lluita amb caràcter

més polític. Però això a un nivell molt primari. En realitat el que Lenin ve a dir és que el capitalisme, la societat, el món funciona perquè hi ha gent que treballa tots els dies i si la gent que treballa tots els dies interromp el procés de producció i d'expropiació de la riquesa, tenim una capacitat d'incidència política molt forta. I això es demostra durant la transició, amb el paper que juguen les vagues generals com a eines de pressió popular contra el règim. O hi ha milers d'exemples durant la història. Una lluita de caràcter sindical cal anar lligada a una de política si no es vol perdre en els circuits corporatius o curterministes.

La de Panrico va ser una victòria agredolça?

És molt dur perquè no es poden valorar les coses en plan victòria o derrota. De fet, en realitat va ser una derrota, i els propis treballadors t'ho diuen. Però per a ells la victòria va ser des del primer dia que van fer vaga, el segon que la van continuar, el tercer que van seguir endavant... En aquest sentit va ser una victòria, sí, agredolça, perquè va tenir un cost personal molt alt. Però també és veritat que, sortissin més o mal parats, nosaltres no hem trobat ningú que ens digués que es penedia d'haver fet el que va fer.

I frustració?

Frustració, sí, és clar.

Fins a quin punt el boicot dels consumidors al súper, als dònuts, als bollycaos, va ser també important?

Qualitativament era molt important, perquè durant la vaga mai van faltar productes de Panrico, cosa que va ser motiu de denúncia i encara a dia d'avui no s'ha resolt. És esquirolatge, que està penat per llei. L'empresa el que feia era portar productes d'altres plantes, que és superil·legal. Per tant, en un context que mai van deixar d'arribar dònuts als supermercats, era molt important la participació dels consumidors i dels veïns. Jo mateixa vaig participar en diversos piquets a les portes dels supermercats, i era impressionant com era de fàcil convèncer a la gent que era necessari no consumir els dònuts. En ser una imatge de marca molt reconeixible, no ens feia falta molta explicació. Desgraciadament no tenim notícies de l'impacte. En el cas de Coca-cola és evident que el boicot al consum ha repercutit molt en els resultats de Coca-Cola a la península, però la incidència de Panrico no la podem quantificar.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=iWWCLFJ82Ws>

Les administracions van fer un paper ben galdós, suposo, no? No van ser ni neutrals...

No. No, no, no. Hi ha una mitologia que intenta interpel·lar les administracions públiques en clau de mediatra i que des de la seva pròpia perspectiva egoista de mantenir-se en el govern, no és molt popular destruir llocs de treball, però el cert és que en el conflicte de Panrico era molt interessant veure a la directiva de l'empresa un germà d'Artur Mas, era molt divertit veure com el propi Institut Català de Finances facilita amb un crèdit la liquidesa que no tenia l'empresa per executar un ERO que estava denunciat i estava ja en procés de resolució judicial... Les negociacions que es fan són per a pressionar perquè la plantilla accepti el pla de retallades. No fan un paper d'arbitratge, sinó que fan un paper de reforçar la part més forta del conflicte, la del capital de risc que controlava Panrico.

Amb què et quedes de la lluita a Panrico? De la recerca periodística que vas fer.

Em quedo que tant Homera com jo teníem por de quedar-nos en el relat de la història heroica de gent que va resistir, que és una història heroica de gent que va resistir, però a mi em queda que el tema de Panrico a la planta de Santa Perpètua és una planta on es concentren, en una planta molt petita, moltes coses. Tenim com una empresa d'origen familiar, que es recolza en el règim franquista i va mutant i adaptant-se a les circumstàncies, que rep tot els premis i reconeixements al màxim nivell, que té un règim molt paternalista, que fonamenta molt la producció en

l'externalització, va veient que cada etapa del capitalisme de l'Estat espanyol i Catalunya es va reflectint en l'empresa. Quan s'obre internacionalment just en els moments previs a l'entrada a la Unió Europea, quan s'expandeix internacionalment amb l'especulació financera, i com la pròpia especulació financera depreda la producció real. També és una metàfora molt concentrada de les eines clàssiques del moviment obrer de les que s'havia prescindit per desmemòria o falta de gimnàstica revolucionària. La resistència, el comitè de suport, la socialització del conflicte, la recuperació de la democràcia de base fins a les últimes conseqüències... No ho sé, em quedo amb que la de Panrico no és una lluita més, que no se l'ha de destacar per la seva durada, sinó perquè en ella es condensen moltes lliçons importants que es repliquen i entren en diàleg tant amb Coca-Cola com amb Movistar o la vaga dels dos dies de TMB.

Quin paper van jugar en el conflicte els grans mitjans de comunicació?

Doncs diguem que Clara Blanchar, periodista d'El País, va fer una cobertura magnífica i exemplar del tema. Però el cert és que en general es va reproduir el mateix esquema que es dona amb els conflictes laborals. Se li dona una veu molt preeminent al sindicalisme majoritari, es criminalitzen les accions dels treballadors per defensar-se, es normalitza l'agressió i la persecució policial, i no se li dona protagonisme a les veus realment protagonistes. No es visibilitzen les estructures genuïnes que tenia la vaga, ni l'impacte que va tenir en el polígon, que mentre Panrico va estar en vaga es van congelar tots els ERO del polígon de Santa Perpètua. I tampoc van afavorir gaire la unió de les lluites de Coca-Cola i Panrico, que eren dos conflictes germans, i era un agermanament que succeïa realment, compartint experiències en diverses ocasions.

Ara mateix hi ha un altre conflicte obert, el de les càrnies i contra les falses cooperatives, que també es dona en altres sectors que tu coneixes prou bé, com el de les Kellys. Quines similituds tindrien aquestes lluites amb la de Panrico, per exemple?

Crec que no s'assemblen gaire... En el cas de les càrnies podríem parlar d'una presència sindical molt pobre, amb un segment de població com deia dels que estan fora de l'arxipèlag dels grans caladors de vots a les eleccions sindicals, i això ho comparteixen amb les Kellys. De fet, les Kellys compartirien amb Panrico que ara estiguin intentant aconseguir que en la negociació del conveni de cambres de pis, o el d'hosteleria, s'introdueixi la seva reivindicació de parar les externalitzacions. Una cosa que ni CCOO ni UGT volen introduir en les negociacions. En comú amb Panrico els tres conflictes tenen la voluntat de tenir una veu pròpia, una autonomia, un dir hola estic aquí i tinc capacitat per dir el que necessito i pel que val la pena lluitar... Per la resta, l'avantatge que tenen les Kellys i les càrnies és que no tenen una burocràcia sindical instal·lada al seu cor que els faci tenir por i acceptar ràpidament qualsevol solució tècnica que els vingui de qualsevol organisme extern que els faci delegar fàcilment la veu.

Isabel Benítez Foto: Sara Blázquez

Com veus des de la distància però també des del coneixement el conflicte de les càrnies, amb un sindicat com la COS obtenint la majoria absoluta en un escorxador de les dimensions d'Esfosa, o un moviment de suport con el de Càrnies en Lluita?

A mi m'omple d'orgull. Com a treballadora, més enllà de la qüestió corporativa. És el que parlàvem abans, que un conflicte que té una localització i un sector molt concret, sigui capaç de socialitzar-se i anar més enllà del seu lloc de treball és la clau del seu èxit. I és una mica la clau del que està passant, de saltar a Le Porc Gourmet, d'anar incorporant la qüestió mediambiental, en algun moment sospito que també s'haurà de fer una reflexió sobre la qüestió dels animals o el model de desenvolupament socioeconòmic sobre l'explotació intensiva de bestiar. Insisteixo que m'omple d'orgull, sobretot que sigui una lluita on hi hagi una dona amb tant de pes i, malgrat les dificultats, tingui una capacitat de lideratge tan forta com té la Montse.

Fins a quin punt el paper que ha tingut la COS en la lluita de les càrnies, si més no en els seus inicis, hauria d'influir en moviments com el de l'Esquerra Independentista?

És una oportunitat de luxe perquè l'esquerra indepe es posi les piles amb la qüestió obrera i el món sindical. També per donar una lliçó a les diferents famílies de l'espanyolisme que caracteritzen l'Esquerra Independentista com un moviment petitburgès. M'agradaria que es donessin un *paseillo* per les seccions sindicals de la COS on l'Esquerra Independentista està fent treball sindical. Però sí que és molt important que l'esquerra indepe assumeixi això com un eix central. Si ens creiem que som anticapitalistes i volem fer una ruptura radical, no podem construir un moviment tan dèbil a nivell sindical i en aquest sentit penso que és una oportunitat d'or per fer un pensament.

Un 1 de Maig més a sobre amb mobilitzacions i proclames. Però també molta gent a la platja. I diumenge, molts obrers votant Le Pen a França. No hi ha manera més pessimista

d'acabar una entrevista, i mira que hem començat bé, amb la lluita de Panrico.

Sí. Si la política o la fas, o te la fan. I si l'esquerra combativa, tant en el pla polític com en el sindical, no fa els deures, doncs els fa la dreta. I l'extrema dreta. Al Primer de Maig fa molts anys que se li està intentant donar un significat combatiu des de l'esquerra sindical. I com deia abans, en la mesura que siguem capaços de sortir de l'autoconsum i convèncer a la gent que el sindicat no és només un lloc que et fa descomptes, sinó que el sindicat ets tu, com a força col·lectiva, una mica com la PAH, si nosaltres no transmetem això, doncs el Primer de Maig s'acaba convertint en el que és des de la transició, una mena de *paseïllo* laic, que no té contingut polític. «Per l'ocupació», «Per la dignitat», «Per la pau en el món»... Qui estarà en contra d'això?

La dreta també ha incorporat aquests discursos al seu.

És clar. Però si aixeques una pancarta contra el pagament del deute, li estàs donant un significat sociopolític al Primer de Maig. Té un sentit concret. O un pla de lluita, com dèiem abans. La vaga general no és un fetitxe, és una eina al servei d'un fi. Podem fer un pla de lluita progressiu que culmini en una vaga general intermitent, d'un dia, de dos dies, sectorial, per onades, el que sigui? Si no estem en un pla de lluita, en una estratègia, la patronal, l'extrema dreta fan els seus plans, estan organitzats i fan els seus fulls de ruta. És trist. Sí.